

Kwaliteit van bewegen en sport op school, wat vinden de leerlingen er van?

Artikel naar aanleiding van de studiedag trendsporten HAN 08-10-08

Als vakleraren gaan we voor goed bewegings- onderwijs. We gaan en staan voor kwaliteit. Maar wat is kwalitatief onderwijs in 'bewegen en sport'? Daarnaast is onderzoek gedaan in de periode 2004-2006. In 'Aspecten van de kwaliteit van lichamelijke opvoeding' zijn leerlingen, leraren en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties bevroegd op hun opinie over het bewegen en sport op school¹. In dit artikel komen de leerlingen aan het woord. Door Hilde Bax

Kwaliteit volgens de leerlingen

Iedereen is voor kwaliteit. Maar wat verstaat men onder kwalitatief goede lessen? In het onderzoek is gekozen voor vier dimensies van kwaliteit (Bottenburg et al. 1997).

Bewegen en sport is van goede kwaliteit als het beantwoordt aan de wensen en verwachtingen van de leerlingen (gebruikerskwaliteit), aan de verwachtingen van de maatschappij (maatschappelijke kwaliteit) en als het op een efficiënte en effectieve wijze (proceskwaliteit) voldoet aan de geldende kerndoelen en eindtermen (productkwaliteit). Hoe staat het met de gebruikerskwaliteit? Wat vinden de leerlingen ervan?

De kwaliteit van de lessen bewegen en sport is hoger naarmate het meer aansluit bij de wensen en verwachtingen van de leerlingen. Dat betekent in dit kader: hoe belangrijker de geldende kerndoelen en eindtermen (OCW 1998) en het daarvan afgeleide onderwijsaanbod door de leerlingen worden beoordeeld, hoe beter de kwaliteit.

Doel en onderzoeksmethode

Doel is om een overzicht te krijgen van de verwachtingen, ervaringen en opvattingen van leerlingen met betrekking tot een aantal kwaliteitsaspecten van het leergebied bewegen en sport.

Voor de beantwoording van deze vragen is gebruikgemaakt van schriftelijke enquêtes onder leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs.

De vragenlijsten zijn afgestemd op een vergelijkbaar onderzoek in Vlaanderen (De Knop et al. 2004, Huts 2004) en op de Richtlijn

Sportdeelname Onderzoek (RSO) van het Mulier Instituut.

De basisschoolenquête is afgenomen onder 1550 leerlingen van eerste klassen van het voortgezet onderwijs, meteen aan het begin van het schooljaar. Aan hen is gevraagd terug te kijken op de lichamelijke opvoeding in hun basisschoolperiode.

De vragenlijst voortgezet onderwijs is door ruim 1500 leerlingen uit de hoogste klassen van vmbo, havo en vwo ingevuld.

Resultaten onderzoek

De onderzoeksresultaten maken duidelijk dat de overgrote meerderheid van de leerlingen bewegen en sport een (zeer) belangrijk vak vindt (BO > 80%, VO > 60%).

Maar dat betekent niet dat ze alle kerndoelen en eindtermen en het daarbij aansluitende onderwijsaanbod altijd als belangrijk waarderen. *Hardlopen, slag- en loopspelen en doelspelen scoren het hoogst, voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs komt daarbij: sportactiviteiten buiten de accommodatie van de school.* Stoeien, bewegen op muziek en jongleren scoren het laagst bij basisschoolleerlingen. Bij leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn dat werpen, springen bij turnen en balanceren. Het lijkt erop dat de activiteiten die aansluiten bij wat de leerlingen meer als 'echte sport' zien, het meest van belang worden geacht. Dit geldt sterker bij leerlingen die zich kwalificeren als sporter, voor jongens en in het voortgezet onderwijs bij leerlingen van havo/vwo².

Van de algemene doelstellingen scoren 'ervaren dat bewegen, spelen en sporten plezierig is', 'ontwikkelen van de fysieke conditie', 'inzet', 'bevorderen van de algemene gezondheid' en 'met andere leerlingen leren samenwerken' het hoogste.

Opvallend is voorts, zowel bij basisschoolleerlingen als bij de leerlingen in het voortgezet onderwijs, de hoge score voor 'met anderen samenwerken' en voor doelstellingen en activiteiten die op *veiligheid* (bijvoorbeeld: hulpverleners, gevaarlijke situaties herkennen) en *gezondheid/fitheid* (bijvoorbeeld: inzicht in belang warming-up) zijn gericht.

Het 'bewegen regelen' (regelende taken leren uitvoeren, een eenvoudige danscombinatie ontwerpen) en het 'leren over bewegen' (mening vormen over actuele thema's, bewegingen analyseren) worden relatief minder belangrijk gevonden.

Aan de leerlingen is ook gevraagd of de kerndoelen en eindtermen zijn gerealiseerd en in welke mate. Opvallend is dat de belangrijkste activiteiten zoals deelnemen aan verschillende soorten van spelen, hardlopen en andere onderdelen van de atletiek, in teamverband samenwerken en veiligheidsvoorschriften naleven,

Activiteiten	Totaal	Geslacht	
		Jongen	Meisje
Bewegingsactiviteiten			
Hardlopen	74	77	70*
Slag- en loopspelen	72	75	68*
Doelspelen	72	79	66**
Werpen (en vangen)	62	65	59
Mikken	60	66	54**
Springen	59	59	60
Klimmen	57	61	52**
Zwaaien	53	49	56*
Tik- en afgooispelen	48	52	43**
Over de kop gaan	42	38	45
Balanceren	40	33	47**
Stoeien	33	42	25**
Bewegingsactiviteiten op muziek	24	13	35*
Jongleren	13	13	14
Andere activiteiten			
Met anderen samenwerken	87	84	91**
Veiligheidsvoorschriften, afspraken en regels naleven	79	76	82*
Hulpverlening bij turnen	72	70	75
Zelfstandig werken in kleine groepen	70	68	71
Zelf mogen kiezen voor makkelijke of moeilijke oefening	66	66	67
Zelf materiaal opstellen/mogen veranderen	57	60	54
Een spel spelen zonder scheidsrechter	43	47	38**
Totaal	56	57	56

² Waar verschillen genoemd worden tussen leerlingen, gaat het om significante verschillen (zie de tabellen: * = p < 0,05; ** = p < 0,01).

Leerlingen van het basisonderwijs vinden deze activiteiten (zeer) belangrijk (in procenten) (Stegeman, Bax et al. 2007 p.33)

volgens de leerlingen redelijk tot goed gehaald worden. Datzelfde geldt voor belangrijk geachte doelstellingen zoals: ervaren dat bewegen, spelen en sporten plezierig is en kennismaken met een grote verscheidenheid aan sporten. Wat niet goed geleerd wordt zijn activiteiten die passen binnen de (relatief nieuwe) domeinen 'bewegen regelen' en 'leren over bewegen'.

De opinie van de leerlingen stemt in grote lijnen overeen met die van de leraren uit het voortgezet onderwijs. Opvallend is dat de leraren positiever zijn over het gehaalde resultaat dan de leerlingen.

Verschillen bestaan er met betrekking tot doelstellingen die zich richten op het verbeteren van de algemene gezondheid en fitheid. Leerlingen vinden dit belangrijker dan hun leraren. De leerlingen vinden de realisatie van deze doelstellingen onvoldoende.

LO en bewegen en sport buitenschools

Bijna 40% van de basisschoolleerlingen zegt dat zij door de lessen bewegingsonderwijs (nog meer) zijn gaan sporten (84% is lid van een sportvereniging, volgens de resultaten van de sportersmonitor 2005-2006). Volgens iets meer dan de helft komt dat door 'de dingen (leuke sporten) die ze in de gymlessen deden', volgens iets minder dan de helft (ook) doordat ze hebben gemerkt dat het plezierig is om te bewegen en te sporten. Eenderde noemt: ik heb

gemerkt dat ik goed ben in bepaalde sporten. Voor een op de vijf was de gymleraar en/of waren de schoolsportactiviteiten de reden om meer te gaan sporten.

Een kwart van de leerlingen in het voortgezet onderwijs zegt door de lessen bewegen en sport te zijn gestimuleerd om (meer) aan sport en bewegen te doen. Een op de vijf is daartoe gestimuleerd door de andere sportactiviteiten op school. Volgens een kwart van de leerlingen heeft daaraan bijgedragen dat ze hebben ervaren dat het plezierig is om te bewegen en te sporten. Eén op de vijf zegt dat het komt door de nieuwe sportactiviteiten die ze in de lessen hebben leren kennen. De (vrijwillige) schoolsportactiviteiten worden door slechts 7% genoemd. De indruk bestaat dat daaraan in hoofdzaak wordt deelgenomen door leerlingen die buiten school om toch al aan sport doen.

En wat nu?

Zowel de leerlingen als de onderzoekers hebben een advies om de kwaliteit van de lessen te verhogen.

De leerlingen willen meer aandacht voor 'ontwikkelen van fysieke conditie' en 'bevorderen van de algemene gezondheid'. De onderzoekers bevelen een betere verdeling van de aandacht over alle kerndoelen en eindtermen aan. En: wat betekenen deze resultaten voor uw eigen functioneren als leraar bewegen en sport?

Activiteiten	Totaal	Geslacht	
		Jongen	Meisje
Bewegingsactiviteiten			
Doelspelen	66	74	59**
Sportactiviteiten buiten de accommodatie van de school	52	53	51
Slag- en loopspelen	47	53	41**
Verdedigingssport	46	45	46
Terugslagspel	45	46	44
Hardlopen	45	48	41
Keuzeactiviteiten bij sportoriëntatie	42	41	43
Zwemactiviteiten	40	38	41
Springen (atletiek)	29	35	25**
Zwaaïen	27	25	27
Bewegingsactiviteiten op muziek	27	10	41**
Werpen	24	30	19**
Springen (turnen)	22	23	22
Balanceren	18	15	20
Andere activiteiten			
Met anderen samenwerken	75	73	76
Veiligheidsvoorschriften, afspraken en regels naleven	65	63	67
Inzicht krijgen in het belang van een warming-up	61	61	62
Hulpverlening bij turnen	52	43	60**
Gevaarlijke situaties bij turnen herkennen	52	46	57**
Zelfstandig werken in kleine groepen	47	44	51
Toepassen hygiënische regels	45	45	45
Verskillende taken uitvoeren in spelsituaties	38	40	36
Regelende taken uitvoeren	33	35	32
Zelf materiaal opstellen/mogen veranderen	32	33	31
Mening vormen over actuele thema's	28	28	28
Bewegingen analyseren aan de hand van eenvoudige criteria	28	28	28
Een eenvoudige danscombinatie ontwerpen	20	8	31**
Totaal	41	40	42

Leerlingen van het voortgezet onderwijs vinden deze activiteiten (zeer) belangrijk (in procenten) (Stegeman, Bax et al. 2007 p.38)

Meer informatie

Het volledige verslag van het onderzoek 'Aspecten van de kwaliteit van de lichamelijke opvoeding' is onderdeel van de publicatie Stegeman, H. (red.) (2007) *Naar beter bewegingsonderwijs. Over de kwaliteit van sport en bewegen op school.*

's-Hertogenbosch/ Nieuwegein: WJH Mulier Instituut/Arko Sports Media.

In LO 9 en LO 12 (2007) is kort verslag gedaan van de vijf deelonderzoeken die in het kader van het project 'Kwaliteit van LO' zijn uitgevoerd.

Literatuur

Bottenburg, M. van, Hof, Chr. van 't & Oldenboom, E. (1997). *Goed, beter, best. Naar een kwaliteitsbeleid in een pluriforme sportsector.* Amsterdam: Diopter.

Bottenburg, M. van & Smit, S. (2000). *Richtlijn Sportdeelname-Onderzoek (RSO).* 's-Hertogenbosch: Diopter – Janssens & Van Bottenburg.

De Knop, P., Theeboom, M., Huts, K., Van Hoecke, J. & De Martelaer, K. (2004). The quality of school physical education in Flemish

secondary schools. *European Physical Education Review*, 10, 1, 19-38.

Huts K. (2004). *Onderzoek naar de kwaliteit van het vak lichamelijke opvoeding in Vlaanderen, eindrapport*, Brussel, Vrije Universiteit Brussel

OCW(1998). *Kerndoelen basisvorming 1998-2003. Relaties in beeld. Over de relaties tussen de algemene doelen en de kerndoelen per vak*, Den Haag, ministerie Onderwijs, Cultuur & Wetenschap

Noten:

1. Het volledige verslag van het onderzoek 'Aspecten van de kwaliteit van de lichamelijke opvoeding' is onderdeel van de publicatie Stegeman, H. (red.) (2007) *Naar beter bewegingsonderwijs. Over de kwaliteit van sport en bewegen op school.* 's-Hertogenbosch/ Nieuwegein: WJH Mulier Instituut/Arko Sports Media.
2. Waar verschillen genoemd worden tussen leerlingen, gaat het om *significante* verschillen (zie de tabellen: * = p < 0.05; ** = p < 0.01).

Doelstellingen	Totaal	Geslacht	
		Jongen	Meisje
Ontwikkelen van de fysieke conditie	70	71	70
Ervaren dat bewegen, spelen en sporten plezierig is	69	71	67
Inzet (doorzettingsvermogen) leren tonen	68	68	68
Bevorderen van de algemene gezondheid	66	66	67
Met andere leerlingen leren samenwerken	64	63	66
Positief leren staan tegenover regelmatig bewegen	63	63	64
Kennismaken met een grote verscheidenheid aan sporten	60	60	60
De mogelijkheid bieden om je te ontspannen	60	61	59
Afwisseling bieden voor het stilzitten bij de andere lessen	60	59	61
Eigen grenzen leren verleggen	59	62	57
Aanzetten tot levenslange sportbeoefening	59	62	57
Eigen mogelijkheden en beperkingen leren kennen en aanvaarden	57	58	56
Om leren gaan met zaken als spanning, verlies en winst	55	53	56
Totaal	62	63	62

Door leerlingen in het voortgezet onderwijs (zeer) belangrijke doelstellingen (in procenten) (Stegeman, Bax et al. 2007 p.36)

R SCHOOLSPORT

UITNODIGING KVLO GOLF TROPHY 2009 Zaterdag 13 juni 2009 vindt zoals eerder vermeld de 10de KVLO Golf trophy plaats. Deelname staat open voor GVB-houders en handicappers met daarbij vermeld dat indien er grote interesse is van EGA-handicappers zij voorrang hebben. De ervaring leert dat dit waarschijnlijk niet het geval zal zijn. Wij verwachten iedereen te kunnen plaatsen.

Inschrijven kan vanaf nu tot en met 1 mei 2009 via www.schoolensport.nl (via 'golfwedstrijden' in het hoofdmenu). Hier is ook alle informatie te vinden.

VOETBALDAG SPECIAAL ONDERWIJS NU AL SUCCES

Reeds ruim voor het verstrijken van de inschrijftermijn waren alle beschikbare plaatsen voor de voetbal dag speciaal onderwijs die de afdeling school sport samen met de KNVB organiseert al vol. Deze derde editie laat daarmee weer een grotere interesse vanuit de doelgroep zien.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Correspondentie:

hilde.bax@kvlo.nl

ADVERTENTIE

**Voorkom:
Hoofdpijn - vermoeidheid - oorsuizingen
stemproblemen en gehoorschade**

Acour Lawaai bestrijding b.v.

Bel: 0497-387005 of kijk op
www.stille-sportzaal.nl

info@acour.com
www.acour.com